

Erdélyi József és Sinka István vesszőfutása Vásárhelyen

Magyarországon 1939 tavaszán országgyűlési képviseléválasztásokat tartottak. Ebben az időben, a háború felé tántorgó országban egyre nagyobb teret nyertek az „ordas eszmék”, a fajelmélet, az antiszemitizmus hatása alá került a népi írók csoportjának néhány tagja, elsősorban Erdélyi József és Sinka István. Ezt bizonyítja az a groteszk szituáció is, amelybe a két költő a választás kapcsán keveredett Hódmezővásárhelyen. A rendőrség gyanús házalókként, munkanélküli mesterlegényekként kiutasította őket a városból, azzal az indokkal, hogy nem tudták magukat megfelelőképpen igazolni; valójában, mivel a szélső-jobboldali képviselőjelölt mellett akartak korteskedni. A szenzációszerű eseményt a négy, különböző pártállású helyi napilap széles körben tárgyalta.

A lapok első, május 18-i tudósítása még teljesen semleges. A Gazdasági Egylet megszűnés előtt álló, a jobboldali Nemzeti Frontot támogató lapja, a Vásárhelyi Újság, valamint a kormány mellett álló Népújság, s Kun Béla (1878–1954) volt országgyűlési képviselő kiegészítve Reggeli Újságja egyaránt néhány sorban közli, hogy „a két kitűnő író” néhány nappal városunkba érkezett; ahol „a tanyavilág életét szándékoznak tanulmányozni”, [?] s mivel néhány hete tiszteleti tagjává választotta őket a Tornyai Társaság, ezt akarják megköszönni, illetve Sinka most fogja átvenni a díszoklevelet, mivel a Társaság nem ismerte pontos címét, postán nem tudták elküldeni. A Vásárhelyi Újság közölte Erdélyi Fekete sas című versét is. A kormány lapja, a Vásárhelyi Új Hírek nem vett tudomást a két költő érkezéséről. A Vásárhelyi Újság ettől kezdve majd minden nap foglalkozik a két alkalmi kortessel. Május 20-án újabb Erdélyi-verset hoznak, Az erdő tanúját, 21-én, vasárnap pedig Sinka István Kutas előtt című versének közlésével együtt már jön a fölháborodott tudósítás: „Súlyos sérelem érte Vásárhelyen Erdélyi Józsefet és Sinka Istvánt.” A lap itt szemérmesen beismeri, legalábbis Erdélyivel kapcsolatban, hogy ő „írótságának, Matolcsy Mátyásnak (1905–1953) a támogatása végett” jött Vásárhelyre, de azután így folytatja: „Megérkezésük után szabályszerűen igazolták magukat, a rendőrség az igazolást elfogadta. Ma kora reggel detektívek jelentek meg a szállásukon, és újra igazoltatták őket. Nem értjük, miért volt szükség erre? A zaklatásnak nem lett volna szabad megtörténnie a magyar nép nagy költőivel szemben.” A beszámoló fölemlíti a vendégszeretetet, a Tornyai Társaságot, a főispánt [?!], majd leszögezi: „Valószínűleg egyéni elhatározásból történt a másodszori igazoltatás, és hisszük, hogy az indokolatlan és méltánytalan megbántásért megfelelő elégtételt kapnak.”

Ezt követően május 23-án már a költők elutazásáról tudósít a lap: „Erdélyi József és Sinka István írók a szombaton történt – a Vásárhelyi Újságban ismertetett – sajnálatos események miatt eltávoztak Vásárhelyről. Ez okból a gimnáziumban mára tervezett előadásukat sem tartották meg.” A rövid közlemény súlyát újabb Erdélyi-vers, a Vaddisznó [!] közlésével erősítették. Ugyanezen a napon egyébként a Vásárhelyi Reggeli Újság is közölt egy Erdélyi-művet, a dr. Hódi András helybéli ügyvédnek ajánlott Vásárhelyen [sic!] című verset. A választ, az események hivatalos magyarozatát, olvasatát a Népújság, és a Vásárhelyi Új Hírek következő napi, május 24-i számai adták. Az egybehangzó közlemények szerint a Nemzeti Front helyi szervezete május 18-án jelentette be a rendőrkapitányságon, hogy „Erdélyi József pilisszántói, és Sinka István budapesti lakosok Vásárhelyre érkeznek és itt a Matolcsy-féle lista érdekében agitációs munkát fognak végezni. Miután a választási törvény 68. §-a szerint kortesként bejelenteni csak azt lehet, aki a választók érvényes

névjegyzékébe fel van véve, a rendőrség, – mielőtt a bejelentés tudomásulvételéről döntött volna –, kötelességszerűen utánajárt, vajon a nevezett kortesek megfelelnek-e az előírt kellékeknek. Ez volt az a bizonyos „zaklatás”... Sinka István nem tudta igazolni választói jogosultságát, míg Erdélyi József, aki Pilisszántó községben fel van ugyan véve a választói névjegyzékbe, személyazonosságát igazoló iratokkal nem rendelkezett. [!?] ... Erdélyi József ezután útlevelemmel igazolta személyazonosságát, amit a rendőrség el is fogadott, míg Sinka István a kért idő elteltével sem tudta választói jogosultságát igazolni. Ezért azután a rendőrség az ilyenkor szokásos erélyesebb rendszabályok helyett [!] jóindulatúan eltanácsolta Sinka Istvánt Vásárhelyről... Erdélyi József és Sinka István belátták, hogy az itt-tartózkodásuk nem mindenben felel meg az előírásoknak, de különben is a vásárhelyi közönség részéről sem tapasztaltak olyan jóindulatú érdeklődést működésük iránt, mint azt remélték, ezért vasárnap délután megfogadták a rendőrhatóság tanácsát, és önszántukból elhagyták Vásárhely területét... Jogsérelem senkit sem ért, zaklatásról szó sincs, ennek meséjét átlátszó szándékkal a rendőri atrocitásokra pályázó választási kortézia költötte, mert így akar a maga tábora részére kétes értékű politikai tőkét kovácsolni...”

A duellumban a Vásárhelyi Reggeli Újság nem vett részt, Kun Béla azzal volt elfoglalva, hogy Takács Ferenc volt országgyűlési képviselőtársa, szociáldemokrata jelölt (1893–1956) pozícióit gyengítse, saját pecsenyéjét sütögesse. Álszent „aggodalommal” fölterte a kérdést lapjában, ugyan kit jelölnek most a szociáldemokraták, amikor Takácsot nem lehet, mert hiszen a négy év alatt többször elítélték sajtóvétség miatt. Azt persze elfelejtette közölni, hogy Takács amnesztiakérelme folyamatban van. S bár Takács följelentette a lapot, a „jószándékú” aggodalom zavart tudott kelteni választói körében, s Kun Béla közreműködésével sikerült eltávolítani a magyar parlamentből a kevés igaz emberek egyikét, József Attila és Kohán György barátját, támogatóját. Takács Ferenc 19 szavazattal vesztett, ennyivel volt kevesebb a 3174 szociáldemokrata szavazat, mint a kormánypárti 6387 voksnak a fele, amit a törvény szerint el kellett volna érnie a második helyen való parlamentbe jutáshoz. Persze, – a történelmi igazságtétel legalább részben működött –, nem választották újra Kun Bélát sem, utolsó helyen végzett a négy párt jelöltje közül. A város képviselői a Magyar Élet Párt, a kormány jelöltjei dr. Temesváry Imre és dr. Lénárt János lettek. Kárba vesztett Erdélyi és Sinka próbálkozása is, Matolcsy Mátyás sem Vásárhelyről került a parlamentbe. A két alkalmi kortes vizsgáztalódhatott a Turul Szövetség június 4-én, Vásárhelyen tartott országos irodalmi dísztáborozásán való sikeres szerepléssel, az ország pedig sodródott tovább a háború felé.

*

Dolgozatom forrásaként a hivatkozott lapok megfelelő számai mellett egy kéziratos Takács Ferenc-biográfiát használtam a hódmezővásárhelyi Németh László Könyvtár helyismereti gyűjteményéből. (Horváth Julianna: Takács Ferenc. 1980. 116 + 23 levél.)

KÓSZEGFALVI FERENC